
Кий Любов Олексіївна, завідувачка сектору Наукової бібліотеки ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»,

Комарницька Марія Олексіївна, бібліотекар I категорії Наукової
бібліотеки ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СЬОГОДЕННЯ

Л. О. Кий, М. О. Комарницька

Ужгородський національний університет
Наукова бібліотека

***Анотація:** У статті досліджуються роль та значення навчальної літератури для освітнього процесу.*

***Ключові слова:** Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, підручники, електронний підручник, освітній процес, електронна бібліотека.*

Навчання завжди було і є нелегкою справою. І для тих, хто навчає, і для тих, хто навчається – це постійна праця та інтелектуальний розвиток, дослідження, самовдосконалення, набуття тих чи інших навичок, пов'язаних з певною галуззю, яку обрав. "Навчання, що є важливою педагогічною категорією, – це процес, за допомогою якого здійснюється передача суспільно-історичного досвіду: організації формування знань, умінь, навичок. Тобто воно є найважливішою складовою частиною виховання, яка, в свою чергу, є поняттям значно ширшим, об'ємнішим, що становить

розвиток особистості, її навчання і освіти", – слушно зауважує С. Г. Карпенчук [1, с. 7].

В умовах сучасного світу, який швидко розвивається і набуває нових рис, якостей, можливостей, форм, педагога, як ніхто інший, повинні бути "на хвилі" нового, того, що позитивно може вплинути на процес навчання. Поєднати традиційні методи і засоби навчання, урізноманітнити навчальний процес, зацікавити, сприяти легкому засвоєнню знань, умінь, навичок – ось завдання сучасного педагога.

Як колись, так і зараз навчальна література була і є вагомим чинником освіти. За словами дослідника М. М. Фіцули "зміст освіти, що визначається навчальними програмами, конкретизується в підручниках, навчальних посібниках та методичних вказівках" [2, с. 102]. Сюди можемо віднести і електронний підручник, бо він теж став невід'ємною частиною навчання.

Мета нашого дослідження – простежити роль та значення навчальної літератури (підручників, посібників, методичних вказівок, електронних посібників) для освітнього процесу, а також з'ясувати, як впливає авторитет автора того чи іншого підручника (на прикладі підручників і посібників Наукової бібліотеки УжНУ) на зацікавленість предметом, бажання його знати, мати той чи інший підручник "під рукою", бо з нього – "добре вчитися".

Щоб рухатися далі у нашому дослідженні, передусім окреслимо поняття "підручник", "посібник", "методичні вказівки". Отже: "підручник – книга, яка містить основи знань з певної навчальної дисципліни, викладені на рівні сучасних досягнень науки згідно з цілями навчання, визначеними програмою і вимогами дидактики" [2, с. 104]; "навчальний посібник – навчальні видання, що доповнюють або частково (повністю) замінюють підручник" [2, с. 104]; "методичні вказівки – навчальні або виробничо-навчальні видання роз'яснень з певної теми, розділу чи питань навчальної дисципліни, виду практичної діяльності" [2, с. 104].

Відомий науковець-педагог М. М. Фіцула визначає такі основні вимоги до підручника:

- а) науковість змісту навчального матеріалу;
- б) якість, точність, простота і доступність викладу матеріалу;
- в) чіткість формування визначень правил, законів, ідей;
- г) жива, точна і доступна мова підручника;
- г) правильний розподіл навчального матеріалу за розділами і параграфами;
- д) наявність ілюстрацій, схем, малюнків;

-
- е) виділення шрифтом важливого матеріалу;
 - є) художнє оформлення підручника [3, с. 104].

Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. [4], Максименко С. Д. [5], Степанов О. М. [6], Фіцула М. М. [2, 3], Ягупов В. В. [7] та ще цілий ряд визначних педагогів-дослідників одностайні в думці щодо ролі підручника. Навчальні посібники повинні сприяти:

- а) формуванню уміння самостійної пізнавальної діяльності;
- б) виробленню навичок самоконтролю;
- в) керівництву пізнавальною діяльністю учнів, студентів;
- г) бути путівником для педагога.

Працюючи у відділі підручників багато років, спостерігаючи за студентами, за їх ставленням до навчальної літератури, важко не погодитися з критеріями для формування навчальної літератури і ролі, що відвели їй визначні науковці. Коли підручник відповідає заданим вимогам – він справжній "скарб" як для студентів, так і для викладачів не на один навчальний рік. Такий підручник цікавий для студентів, легкий для сприйняття і засвоєння матеріалу, він – "популярний". Популярність книги легко прочитується з першого погляду на навчальне джерело: затерті до "дірок" і "ненароком" вирвані сторінки, підкреслені і пронумеровані рядочки, вклеєні підкреслені нові листи, розлитий, під час "мук навчання", чай, перепрошиті студентами книжкові зошити – все пробачаєш, а десь в душі радієш: вчилися, потрібно, подумки відмічаєш талановито зроблену книгу і її автора.

Серед професорсько-викладацького складу УжНУ чимало тих, хто є автором або співавтором книжкових видань навчального спрямування. Уже лише спробу написати і видати педагогом підручник треба вітати, бо це – дуже копітка справа. Викладачі фізичного та хімічного факультетів УжНУ, за весь період існування своїх підрозділів, стали творцями і видавцями цілої низки навчальної та наукової літератури. Можна пишатися і казати слова вдячності за їхні праці Довгошею М. І, Бенці В. М., Ворошилову Ю. В., Попику Ю. В., Попику Т. Ю., Блецкану Д. І, Височанському Ю. М., Різаку В. М., Студеняку І. П., Хархаліс Л. Ю., Горвату А. А., Габору О. О., Кабацію В. М., Жихареву В. М., Шуаїбову О. К., Сливці О. Г., Суслікову Л. М., Потішу Л. Г., Ленделу В. Г., Сухареву С. М., Сухаревій О. Ю., Чундаку С. Ю., Гомонаю В. І., Мільовичу С. С., Єршову Б. М., Базелю Я. Р., Сливці В. М. та іншим. Не будемо окремо називати і перераховувати роботи цих педагогів, лише зазначимо, що в нагоді студентам вони стають щоразу, як тільки

починається вивчення програмного предмета, а часті читацькі запити цих робіт дозволяють говорити про той самий авторитет автора.

Альтернативою традиційному паперовому примірнику навчальної літератури сьогодення став електронний варіант підручника. Є різні трактування значення електронного підручника, одне з них таке: "електронний підручник – це сукупність графічної, текстової, мовної, музичної, відео-, фото- і іншої інформації, а також друкованої документації користувача" [2, с. 105]. Електронні підручники можуть бути доповненням до класичного підручника або замінити його цілком. Використання електронних підручників – це розвиток творчого, інтуїтивного мислення, естетичне виховання за рахунок використання можливостей графіки, мультимедіа, розвиток комунікативних здібностей, формування інноваційної компетентності й інформаційної культури.

Поява електронного підручника розширила робочі можливості Наукової бібліотеки УжНУ і призвела до нових способів комунікації зі своїми читачами. Як доказ – нова бібліотечна послуга "Online-бібліотека". Ця послуга надає викладачам та студентам нашого вузу доступ до електронних версій навчальної літератури через Інтернет-сайт www.culonline.com.ua. Щоб скористатися нею, потрібно виконати вхід через обліковий запис, використовуючи логін та пароль.

Для правильної роботи із сайтом рекомендуємо використовувати такі браузери: Microsoft Internet Explorer 6 та вище, Mozilla Firefox 2 та вище, Google Chrom. Якщо застосовувати браузер Opera, сайт може працювати некоректно.

Основні можливості та переваги, які дає Online-бібліотека:

- швидкий доступ до книг із будь-якого комп'ютера, підключеного до локальної мережі Ужгородського національного університету;
- немає необхідності в установці додаткових програм;
- простий та зрозумілий інтерфейс, зручна навігація по сайту;
- вільний доступ до 800 найпопулярніших наших видань за різною тематикою: аудит, бухгалтерський і кадровий облік, фінанси, економіка, менеджмент, маркетинг, правова література, гуманітарні науки, природничі та технічні науки (всього 1277, природничі та технічні науки –175).

Безперечно, для сучасного навчання потрібна і класична навчальна література, й електронні підручники, бо об'єднавши їхні можливості, можна досягти значних успіхів у навчанні та викладацькій роботі. Говорити про те, що є кращим варіантом для навчання – паперовий підручник чи електронний

– напевно, не варто. В обох варіантах є свої переваги і недоліки. Можливо, цифрові носії повністю витіснять папір. Та у найближчому майбутньому, думаємо, цього не станеться.

Звичайно, електронні книги мають певну перевагу над паперовими, бо вони дозволяють суттєво зекономити кошти, адже замість того, щоб купувати книгу, достатньо "завантажити" її (часто, безкоштовно), а потім видалити з пам'яті пристрою. Своєю мобільністю електронна книга теж виграє у паперової – цілу "купу" паперових підручників замінює лише один легкий і компактний гаджет. Натомість, звичайна книга менше "навантажує" очі. Папір має білий природній колір, завдяки чому органи зору менше втомлюються. При найменших неполадках гаджет не працює, а паперова книга, маючи механічні ушкодження, залишається читабельною. Електронний пристрій – бажана здобич для злочинця. Відновити пошкоджену паперову книгу можна без особливих на те зусиль, у той час, як електронна вимагає чималих фінансових витрат.

Отже, підсумовуючи вищесказане, з упевненістю можемо сказати, що навчальна література (підручники, посібники, методичні вказівки, електронні підручники), не дивлячись на її матеріальну природу, є однією з найважливіших складових освітнього процесу, без якої навчання не може відбуватися взагалі. Вміле поєднання у навчанні традиційного паперового підручника та електронного – це не конкуренція, а дружба між носіями інформації, головна ціль якої – сприяти навчанню; це нові можливості, інші формати роботи, освоєння нових рівнів. Як приклад – Online-бібліотека.

Література:

1. **Карпенчук С. Г.** Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1997. 304 с.
2. **Фіцула М. М.** Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 352 с. – (Альма-матер).
3. **Фіцула М. М.** Педагогіка : навч. посіб. 3-є вид., перероб. і допов. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 232 с.
4. **Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л.** Педагогіка : підручник. 3-є вид., виправ. Київ : Знання-Прес, 2008. 44 с.
5. **Максименко С. Д.** Загальна психологія : підручник. Київ : ЦУЛ, 2017. 272 с.

6. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки : посібник. Київ : Академвидав, 2003. 504 с.

7. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ УЧЕБНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ

Л. А. Кий, М. А. Комарницкая

Ужгородский национальный университет
Научная библиотека

Аннотация: В статье анализируются роль и значение учебной литературы в образовательном процессе.

Ключевые слова: Научная библиотека Ужгородского национального университета, учебники, электронный учебник, образовательный процесс, электронная библиотека.

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF EDUCATIONAL LITERATURE FOR TODAY'S EDUCATIONAL PROCESS

L. Kiy, M. Komarnytska

Uzhhorod National University
Scientific Library

Abstract: The article examines the role and significance of educational literature for the educational process.

Keywords: *Scientific library of Uzhhorod National University, textbooks, electronic textbook, educational process, electronic library.*